

22 Σεπτεμβρίου 2017

Το Ελληνικό Σύνταγμα του 1975 και ο Καταστατικός Χάρτης της Εκκλησίας της Ελλάδος του 1977

Ορθοδοξία / Εκκλησιαστική Ιστορία

Σωτήριος Μυλωνάς, Υποψήφιος Δρ. Θεολογίας

(Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=169885>)

Μετά την παραίτηση του Αρχιεπισκόπου Ιερωνύμου με το Ν.Δ. 87/1974 επανήλθε σε ισχύ ο Καταστατικός Χάρτης του Ν. 671/1943 με κάποιες αλλαγές[1]. Εξελέγη όπως προαναφέρθηκε στις 12 Ιανουαρίου του 1974 Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος ο Ιωαννίνων Σεραφείμ. Τον Αύγουστο του ίδιου έτους αποκαταστάθηκε η Δημοκρατία στην Ελλάδα. Στο νέο Σύνταγμα που τέθηκε σε εφαρμογή την 11^η Ιουνίου 1975[2] και στο άρθρο 3, παράγραφος 1, αναφέρεται ότι η θρησκεία της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας είναι η επικρατούσα θρησκεία του Κράτους. Επίσης, με άρθρο ρυθμίζονται και οι νομικές σχέσεις των φορέων της Εκκλησίας, ως Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου. Αυτή η σχέση θεμελιώνεται και στον Καταστατικό Χάρτη του 1977[3].

Η Εκκλησία της Ελλάδος, όπως και στα παλιότερα Συντάγματα, είναι αυτοκέφαλη και ενεργεί ανεξάρτητα από κάθε άλλη εκκλησία. Διοικείται από την Ιερά Σύνοδο. Επίσης, επειδή η Δικτατορία προσπάθησε να κόψει εντελώς τις σχέσεις με το Οικουμενικό Πατριαρχείο και να αλλοιώσει τα επίσημα κείμενα των σχέσεων αυτών, το Σύνταγμα του 1975 κατοχυρώστε συνταγματικά τα δύο βασικά πατριαρχικά κείμενα που αφορούν την Εκκλησία της Ελλάδος, δηλαδή τον Πατριαρχικό και Συνοδικό Τόμο του 1850 και την Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη του 1928[4]. Ακόμη κατά τη συζήτηση της Ε΄ αναθεωρητικής Βουλής του

Συντάγματος του 1975 για το άρθρο 3, σχεδόν όλα τα κόμματα καταδίκασαν την αρχή «της νόμω κρατούσης πολιτείας» αναγνωρίζοντας ότι αυτή οδηγεί στη σύγκρουση Εκκλησίας και Πολιτείας[5]. Με το Σύνταγμα του 1975 καθιερώνεται το δυαδικό συνοδικό σύστημα διοίκησης της Εκκλησίας της Ελλάδος, με την ύπαρξη της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας και Διαρκούς Ιεράς Συνόδου (άρθρο 3, παρ. 1), καθώς και ο διακριτός ρόλος των δύο θεσμών, εντός της ελληνικής επικράτειας, αφήνοντας ουσιαστικά την Εκκλησία σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 13 του Συντάγματος περί θρησκευτικής ελευθερίας, ελεύθερη, χωρίς εμπόδια και προσκόμματα από την Πολιτεία, γεγονός που φάνηκε στην εκπόνηση του νέου Καταστατικού Χάρτη της.

Συγκεκριμένα, υπό την Προεδρία του Αρχιεπισκόπου Σεραφείμ μετά από απόφαση του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, συστήθηκε κληρικολαϊκή επιτροπή για την εκπόνηση νέου σχεδίου Καταστατικού Χάρτη, η οποία παρέτεινε τις εργασίες της μέχρι το τέλος του 1976. Η Επιτροπή με πρόεδρο τον Αρχιεπίσκοπο, είχε ως μέλη της τους Μητροπολίτες: α) Νέας Ιωνίας και Νέας Φιλαδελφείας Τιμόθεο, β) Κίτρους Βαρνάβα, γ) Φθιώτιδος Δαμασκηνό και δ) Κορινθίας Παντελεήμονα. Συμμετείχαν και τα αναπληρωματικά μέλη: α) Σερβίων και Κοζάνης Διονύσιος, β) Αττικής Δωρόθεος, γ) Πατρών Νικόδημος και δ) Δημητριάδος Χριστόδουλος. Έλαβαν μέρος επίσης οι ιερείς-εφημέριοι: Κωνσταντίνος Γεροσιμόπουλος και Εμμανουήλ Σχοινιωτάκης. Αναπληρούμενα μέλη ήταν οι: Ευάγγελος Ματζουνέας και Βασ. Μπααραμούτης. Από πλευράς λαϊκών συμμετείχαν οι: α) Βλάσιος Φειδάς, καθηγητής της Θεολογικής Σχολής Αθηνών και Γενικός Διευθυντής Θρησκευμάτων, β) Σπυρ. Τρωϊάνος καθηγητής της Νομικής Σχολής και ειδικός Σύμβουλος του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, γ) Δημήτριος Παπανικολάου, Νομικός Σύμβουλος του Κράτους και δ) Αναστ. Μαρίνος, Πάρεδρος του Συμβουλίου Επικρατείας[6].

Η Επιτροπή περάτωσε τις εργασίες της και ο νέος Καταστατικός Χάρτης ψηφίστηκε από τη Βουλή και κατέστη νόμος του κράτους.

Ο νέος Καταστατικός Χάρτης είχε τα εξής πλεονεκτήματα:

- Συντάχθηκε έχοντας ως βάση τις προβλέψεις του Συντάγματος για την Εκκλησία και τις διατάξεις περί θρησκευτικής ελευθερίας.
- Ανταποκρινόταν στο νέο πλαίσιο των σχέσεων Εκκλησίας και Πολιτείας που καθιερώθηκε με το σύνταγμα του 1975.
- Ο καταστατικός νόμος εξασφάλιζε την ελεύθερη και δημοκρατική λειτουργία των θεσμών διοικήσεως της Εκκλησίας.
- Η εκλογή Αρχιερέων (Μητροπολιτών) περιείχετο πλήρως στο αρμόδιο όργανο, την Ιερά Σύνοδο της Ιεραρχίας.

- Τα εκκλησιαστικά δικαστήρια και η κατ' ενώπιον αυτών διαδικασία περιήλθε στην Ιερά Σύνοδο της Ιεραρχίας.
- Περιορίσε το μεταθετό των Μητροπολιτών σε άλλες Μητρο-πόλεις, με εξαίρεση την Αρχιεπισκοπή και τη Μητρόπολη Θεσσαλονίκης.
- Κατάργησε το θεσμό των τιτουλαρίων Μητροπολιτών.
- Πρόβλεψε την παραίτηση από τα καθήκοντά τους των Μητροπολιτών για λόγους υγείας ή γήρατος.
- Εισηγάγε διατάξεις για την οργάνωση των ενοριών και για τον εφημεριακό κλήρο.
- Διατάξεις για την οργάνωση του μοναχισμού.
- Για την αναδιοργάνωση της υπηρεσίας της Αποστολικής Διακονίας και του Ο.Δ.Σ.Π.
- Ορίζει ότι τα εκκλησιαστικά κειμήλια πρέπει να καταγράφονται και να τοποθετούνται σε μουσείο προς διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Συμφωνεί με τις προβλέψεις περί θρησκευτικής ελευθερίας.
- Ορίζει πώς να συγκροτείται η Διαρκής Ιερά Σύνοδος
- Καθορίζει τις Συνοδικές επιτροπές και το έργο τους.
- Ορίζεται διοικητικά η διαίρεση της Εκκλησίας της Ελλάδος.
- Ορίζεται η εκλογή καταστάσεως του Αρχιεπισκόπου.
- Ορίζεται ο τρόπος εγγραφής στους καταλόγους προς Αρχιερωσύνη.
- Ορίζονται τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των Αρχιερέων.
- Καθιερώνει στην Αρχιεπισκοπή και σε κάθε Μητρόπολη το Μητροπολιτικό Συμβούλιο.
- Καθιερώνει την οργάνωση ενοριών και σε αυτές διορισμό εφημερίων.
- Ορίζει τον κανονικό τρόπο ίδρυσης ή διάλυσης Μονών και Ησυχαστηρίων.
- Καθορίζει λεπτομερώς το έργο και την αποστολή της Αποστολικής Διακονίας και το ιεραποστολικό έργο της Εκκλησίας της Ελλάδος.
- Προνοεί για τους εκκλησιαστικούς υπαλλήλους της Εκκλησίας.
- Προνοεί για την εκκλησιαστική εκπαίδευση και τη μόρφωση των κληρικών.
- Για τα εκκλησιαστικά δικαστήρια και το δικαίωμα εκκλήτου ενώπιον του Οικουμενικού Πατριάρχου.
- Αναφέρει λεπτομερώς τον τρόπο διοικήσεως και διαχειρίσεως της εκκλησιαστικής περιουσίας.
- Περιέχει διατάξεις για τον γάμο και το διαζύγιο.
- Ορίζεται η αμφίεση των κληρικών
- Καθορίζεται λεπτομερώς ο τρόπος διαχείρισης των προσκυνηματικών ναών, κ.ά.

Ο υφιστάμενος Καταστατικός Χάρτης στηρίζεται στους ιερούς κανόνες και την κανονική παράδοση της ορθόδοξης Εκκλησίας και η ψήφισή του προσέδωσε ένα

ευρύτερο πλαίσιο ελευθέρως δράσεως της Εκκλησίας, ως προς τη διοίκησή της και τη σταδιακή αποδέσμευσή της από τον εναγκαλισμό με την πολιτεία. Αυτό, φαίνεται από τη μέχρι τώρα εφαρμογή του Καταστατικού Χάρτη και τη διαμορφωθείσα νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας. Ήδη, η ρύθμιση πολλών εσωτερικών διοικητικών θεμάτων της Εκκλησίας με την εκπόνηση Κανονισμών, χωρίς τη μεσολάβηση της Πολιτείας, δείχνει με τον καλύτερο τρόπο τη χειραφέτηση της Εκκλησίας και την αυτοτέλειά της[7].

(Συνεχίζεται)

[1] Φ.Ε.Κ. 278 Α΄/3-10-1974.

[2] Φ.Ε.Κ. 111 Α΄/9-6-1974.

[3] Νόμος 590/1977 (Φ.Ε.Κ. 146 Α΄/31-5-1977), άρθρο 1, παρ. 4.

[4] Φειδά Β., *Εκκλησιαστική Ιστορία*, ό.π., σ. 596-597.

[5] Ραμιώτη Κων/νου, «Η θέση της εκκλησίας υπό το Σύνταγμα του 1975», *Η εκκλησία μέσα στην ελληνική πολιτεία. Τα θεμελιώδη δικαιώματα των ιερών μονών. Η απόφαση 9/ 12/1994 του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για τις Ιερές Μονές της Ελλάδος, Πρότυπες Θεσσαλικές εκδόσεις, Αθήνα 1997, σ. 114.*

[6] Φ.Ε.Κ. 1073 Β΄/19-10-1974 και Νόμος 462 (Φ.Ε.Κ. 291 Α΄/8-11-1976).

[7] Για το θέμα βλ. Παπαγεωργίου Κ., *Τα όρια της εκκλησιαστικής αυτοδιοίκησης*, τ. Ι, *Κανονιστική αρμοδιότητα*, Θεσσαλονίκη 2012.

<http://bit.ly/2xy1Wbr>